

Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini

Независни оператор система у Босни и Херцеговини

Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini

Independent System Operator in Bosnia and Herzegovina

TRŽIŠNA PRAVILA

Lipanj 2021.

SADRŽAJ

<u>UVOD</u>	3
<u>DEFINICIJE, KRATICE, KONVENCije</u>	4
<u>TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE U BIH</u>	9
<u>VREMENSKE FAZE TRŽIŠTA</u>	13
<u>TOČKE PRIMOPREDAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE</u>	14
<u>BALANSNA ODGOVORNOST</u>	16
<u>POMOĆNE USLUGE</u>	19
<u>OBRAČUN DEBALANSA</u>	25
<u>OBRAČUN PRI UPRAVLJANJU OGRANIČENJIMA</u>	28
<u>IZMJENE</u>	29
<u>RJEŠAVANE SPOROVA</u>	29
<u>ODREDBE ZA NEPREDVIDENE SITUACIJE</u>	30
<u>PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE</u>	30

U skladu sa člancima 4.2. i 5.3. Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i člankom 7. Zakona o osnivanju Neovisnog operatera sustava za prijenosni sustav u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH”, broj 35/04), Upravni odbor Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini na svojoj 191. sjednici održanoj dana 24.06.2021. godine utvrđuje

TRŽIŠNA PRAVILA

UVOD

Članak 1.

Predmet

Predmet ovih Tržišnih pravila su:

- definicije, kratice i konvencije koje se koriste u ovim Tržišnim pravilima
- sudionici na tržištu električne energije u BiH, registracija sudionika, isključenje sudionika na tržištu, registracija balansno odgovornih strana, balansne grupe, promjena sastava balansne grupe
- nominacija i renominacija dnevnih rasporeda, procedura obavještanja o ugovorima, operativna faza angažiranja pomoćnih usluga
- utvrđivanje točaka primopredaje električne energije na prijenosnoj i distributivnoj mreži i pridruživanje obračunskih mjernih mjesta sudionicima na tržištu, dostava podataka iz obračunskih mjernih mjesta
- balansna odgovornost balansno odgovornih strana, sudionika na tržištu i krajnjih potrošača, ugovor o balansnoj odgovornosti i raskid ugovora o balansnoj odgovornosti
- pomoćne usluge primarne, sekundarne i tercijarne regulacije, Q-V podrška, pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, eliminiranje neželjenih odstupanja od dnevnih rasporeda - kompenzacije, dnevno tržište balansne energije tercijarne regulacije, obračun i izvješćivanje
- obračun debalansa, debalans BOS-a, debalans sudionika na tržištu, cijena pozitivnog i negativnog debalansa, trošak debalansa BOS-a, plaćanje debalansa BOS-a, objavljivanje podataka
- obračun pri upravljanju ograničenjima, upravljanje ograničenjima na interkonekcijama, upravljanje internim ograničenjima
- promjene tržišnih pravila, rješavanje sporova, odredbe za nepredviđene situacije.

Članak 2.

Ciljevi

Osnovni ciljevi ovih Tržišnih pravila su:

- stvaranje uvjeta za siguran pogon elektroenergetskog sustava BiH kroz učinkovit sustav pomoćnih usluga i balansnog tržišta
- balansiranje elektroenergetskog sustava BiH uz što manje troškove
- stvaranje uvjeta za učinkovito funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Članak 3.

Principi

Osnovni principi unutar ovih Tržišnih pravila su:

- tržišni principi balansiranja elektroenergetskog sustava BiH i nabave pomoćnih usluga
- ravnopravan i nediskriminatoran tretman svih sudionika na tržištu
- transparentnost.

DEFINICIJE, KRATICE, KONVENCIJE

Članak 4.

Definicije

Definicije pojmova koje se koriste u ovom dokumentu date su u nastavku:

Agregirani podatak	podatak koji predstavlja zbirnu vrijednost injektirane, odnosno preuzete električne energije s distributivne mreže za jednog sudionika na tržištu, isporučene energije po osnovi javne usluge ili ostvarene gubitke u mreži
Balansiranje	sve aktivnosti i procesi, u svim vremenskim okvirima, putem kojih operatori sustava osiguravaju kontinuirano održavanje sustavne frekvencije unutar predefinirog stabilnog opsega te potrebnu razinu rezerve u skladu sa zahtjevanom razinom kvalitete
Balansna energija	energija koju koristi operator sustava u svrhu balansiranja i koju isporučuje pružalac balansnih usluga

Balansna grupa	skup jednog ili više sudionika na tržištu sa ili bez fizičkih točaka preuzimanja ili injeccioniranja električne energije u regulacijskom području BiH <i>U svrhu dostavljanja dnevnih rasporeda mogu se formirati i balansne grupe bez točaka preuzimanja ili injeccioniranja električne energije u regulacijskom području BiH, tzv. trgovačke balansne grupe.</i>
Balansna usluga	balansni kapacitet ili balansna energija
Balansni kapacitet	kapacitet kojeg je pružalac balansnih usluga ugovorio da drži u rezervi za potrebe operatora sustava i za kojeg je obavezan dostavljati ponude za odgovarajuću količinu balansne energije za vrijeme trajanja ugovora
Balansno tržište	centralno tržište električne energije kojim rukovodi NOSBiH u svrhu održavanja kontinuiranog balansa potražnje i opskrbe električnom energijom u realnom vremenu
Balansno odgovorna strana	sudionik na tržištu koji je na temelju ugovora o balansnoj odgovornosti preuzeo financijsku odgovornost za debalansne grupe, i koji je kod NOSBIH-a registriran kao balansno odgovorna strana
Cijena debalansa	cijena električne energije, pozitivna, nula ili negativna, po kojoj se financijski poravnava ostvareni pozitivni, odnosno negativni debalansne grupe odgovornih strana
Debalans	razlika između izmjerenih veličina injeccionirane i preuzete električne energije i programa balansne odgovorne strane ili sudionika na tržištu, pri čemu se uzima u obzir i angažirana balansna energija
Distributivno područje	područje za koje je nadležan jedan operator distributivnog sustava
Dnevni raspored	raspored planirane proizvodnje, potrošnje, kupovine i prodaje električne energije za balansnu odgovornu stranu ili sudionika na tržištu
EIC X kod	jedinstvena oznaka sudionika na europskom tržištu električne energije prema EIC shemi (<i>Energy Identification Coding</i>)
Intervalno brojilo	mjerni uređaj koji ima mogućnost mjerenja i memoriranja podataka za vremenske intervale mjerenja koji odgovaraju razdoblju poravnanja
LFC blok	dio sinkronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sustava, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene
LFC područje	dio sinkronog područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC područjima, kojim upravlja jedan operator sustava i unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene

Lista ekonomskog prvenstva	lista ponuda balansne energije sortirana po cijeni ponuda s ciljem njihove optimalne aktivacije
Mrežni kodeks	pravila i procedure koje, između ostalog, reguliraju tehnička pitanja u vezi s priključenjem na prijenosni sustav, pomoćnim uslugama, mjerenjem i dostavljanjem dnevnih rasporeda
Neželjena odstupanja	razlika između ostvarene i planirane razmjene električne energije LFC područja
Obavijest o ugovoru	informacije koje sudionik na tržištu dostavlja u NOSBiH za svaki sklopljeni bilateralni ugovor
Obračunsko mjerno mjesto	stvarna ili virtualna lokacija u kojoj se obračunavaju energetske produkti za korisnika mreže <i>Mjerno mjesto može biti fizičko brojilo (fizičko mjerno mjesto) ili obračunska formula nad očitajima fizičkih brojila (virtualno mjerno mjesto).</i>
Operator distributivnog sustava	elektroenergetski subjekt koji obavlja djelatnost distribucije električne energije i upravljanja distributivnim sustavom i odgovoran je za rad, održavanje i razvoj distributivnog sustava na određenom području, njegovo povezivanje s drugim sustavima i osiguranje dugoročne sposobnosti sustava da ispuni potrebe za distribucijom električne energije
Period poravnanja debalansa	osnovni obračunski period za koji se vrši poravnanje debalansa balansno odgovornih strana
Period trgovanja	osnovni period za koji se dostavljaju nominacije unutar dnevnog rasporeda
Pomoćne usluge	sve usluge koje NOSBiH nabavlja od pružalaca pomoćnih usluga u svrhu pružanja sustavnih usluga, odnosno, u svrhu očuvanja sigurnog i pouzdanog rada elektroenergetskog sustava BiH te kontinuirane i kvalitetne opskrbe potrošača
Poravnanje debalansa	mehanizam financijskog poravnanja debalansa balansno odgovornih strana
Pravo na korištenje prijenosnog kapaciteta	pravo sudionika na tržištu da za uvoz, odnosno izvoz električne energije koristi prekogranični prijenosni kapacitet koji mu je dodijeljen kroz različite alokacijske postupke
Program kompenzacija	satni program po kojem se poravnava akumulirana neželjena odstupanja LFC područja tijekom perioda kompenzacija
Program	bilanca planirane proizvodnje i potrošnje, odnosno prodaje i kupovine električne energije na satnoj razini za balansno odgovornu stranu
Proizvođač	uloga koju ima sudionik na tržištu, vlasnik licence za proizvodnju električne energije
Pružalac balansnih usluga	sudionik na tržištu čiji su resursi kod NOSBiH-a registrirani za pružanje balansnih usluga
Pružalac pomoćnih usluga	sudionik na tržištu čiji su resursi kod NOSBiH-a registrirani za pružanje pomoćnih usluga

Razmjena balansnih usluga	prekogranična razmjena balansnih kapaciteta ili balansne energije
Registar mjerenja	skup obračunskih mjernih mjesta na granici korisnika i prijenosne mreže sa tehničkim podacima o instalacijama mjerenja, kako je opisano u Mrežnom kodeksu
Renominacija	modifikacija dnevnog rasporeda dostavljena prema proceduri koja je utvrđena u Mrežnom kodeksu
Rezerva za obnovu frekvencije	rezerva aktivne snage raspoloživa za vraćanje frekvencije na nominalnu vrijednost i vraćanje ravnoteže aktivne snage te održavanje snage razmjene
Rezerva za održavanje frekvencije	rezerva aktivne snage raspoloživa za stabilizaciju frekvencije nakon pojave neravnoteže aktivne snage u sustavu
Opskrbljivač	uloga koju ima sudionik na tržištu, vlasnik licence koja se odnosi na opskrbu električnom energijom krajnjih kupaca
Točka primopredaje	točka u kojoj se vrši injektiranje, preuzimanje ili razmjena električne energije na prijenosnoj i distributivnim mrežama u BiH
Transfer balansnih kapaciteta	prijenos obveza za balansni kapacitet s inicijalno ugovorenog na drugog pružaoca balansnih usluga
Trgovac	uloga koju ima sudionik na tržištu, vlasnik licence koja se odnosi na trgovinu električnom energijom
Sudionik na tržištu	vlasnik licence koja se odnosi na proizvodnju, opskrbu ili trgovinu električnom energijom
Zamjenska kriva opterećenja	kriva opterećenja kategorija i grupa potrošnje tijekom dnevnog, tjednog, mjesečnog ili godišnjeg perioda, izrađena na osnovi baza podataka opterećenja uzorkovanih kod krajnjih kupaca
Zamjenska rezerva	rezerva aktivne snage raspoloživa za ponovnu uspostavu ili održavanje potrebne razine rezerve za obnovu frekvencije, kao priprema za nove neravnoteže aktivne snage u sustavu, uključujući generatorsku rezervu

Članak 5.

Kratice

U dokumentu se koriste sljedeće kratice:

<i>BG</i>	balansna grupa
<i>BOS</i>	balansno odgovorna strana
<i>B_{OSTV}</i>	ostvarena bilanca balansno odgovorne strane
<i>B_{PLAN}</i>	planirana bilanca balansno odgovorne strane
<i>C_{ostv}</i>	ostvarena potrošnja BOS-a

C_{BalEn}^{NADOLE}	najniža cijena ponude za negativnu balansnu energiju (nadolje)
C_{BalEn}^{NAGORE}	najviša cijena ponude za pozitivnu balansnu energiju (nagore)
C_+	cijena pozitivnog debalansa
C_-	cijena negativnog debalansa
ΔBOS	debalans balansno odgovorne strane
<i>DERK</i>	Državna regulatorna komisija za električnu energiju
<i>EIC</i>	identifikacijski kod ENTSO-E (<i>ENTSO-E Identification Code</i>)
<i>ENTSO-E</i>	Europsko udruženje operatora prijenosnih sustava za električnu energiju (<i>European Network of Transmission System Operators for Electricity</i>)
<i>ESS</i>	<i>ENTSO-E Scheduling System</i>
EXP_{PLAN}	ukupna prodaja BOS-a
IMP_{PLAN}	ukupna kupovina BOS-a
k_+, k_-	koeficijenti uz cijene debalansa
<i>LFC</i>	<i>load-frequency control</i>
<i>MOL</i>	<i>Merit-Order List</i>
<i>NOSBiH</i>	Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini
<i>ODS</i>	operator distributivnog sustava
<i>OMM</i>	obračunsko mjerno mjesto
$P_{MaxSecCap}$	granična cijena kapaciteta sekundarne regulacije
$P_{MaxSecCapMont}$	granična mjesečna cijena kapaciteta sekundarne regulacije
$P_{MaxSecCapYear}$	granična godišnja cijena kapaciteta sekundarne regulacije
$P_{MaxTerCap}$	gornja granična cijena kapaciteta tercijarne regulacije
$P_{MaxTerEnUp}$	granična cijena energije tercijarne regulacije nagore
P_{ostv}	ostvarena proizvodnja BOS-a
<i>PBU</i>	pružalac balansnih usluga
<i>PPU</i>	pružalac pomoćnih usluga
P_{reg}^{NADOLE}	isporučena balansna energija sekundarne i tercijarne regulacije nadolje
P_{reg}^{NAGORE}	isporučena balansna energija sekundarne i tercijarne regulacije nagore
<i>S</i>	razlika cijena energije sekundarne regulacije nagore i nadolje

Članak 6.

Konvencije

U procesima vezanim uz ova Tržišna pravila vrijeme se iskazuje prema srednjoeuropskom vremenu (CET) i koristi se konvencija da prvi sat traje od 00:00:00 do 01:00:00 sati. Sat se sastoji od 4 potpuna petnaestominutna intervala (za prvi sat petnaestominutni intervali su: 00:00:00 – 00:15:00, 00:15:00 – 00:30:00, 00:30:00 – 00:45:00 i 00:45:00 – 01:00:00).

Obračun i plaćanja obavljaju se u domaćoj valuti, odnosno u konvertibilnim markama (KM). Obračun svih finansijskih veličina vrši se na dva decimalna mjesta.

Proizvodnja, potrošnja, prijem i isporuka aktivne električne energije mjeri se i obračunava u kWh.

Proizvodnja, potrošnja, prijem i isporuka reaktivne električne energije mjeri se i obračunava u kVArh.

Aktivna snaga se mjeri i obračunava u kW.

Osnovni period trgovanja je jedan petnaestominutni interval u skladu sa stavkom (1) ovog članka za transakcije unutar BiH (interne transakcije), odnosno jedan sat za prekogranične (eksterne) transakcije, također, u skladu sa stavkom (1) ovog članka.

Osnovni period poravnanja debalansa je jedan petnaestominutni interval u skladu sa stavkom (1) ovog članka.

TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE U BIH

Članak 7.

Podjela i dijelovi tržišta

Tržište električne energije u BiH je jedinstveno i sastoji se od veleprodajnog i maloprodajnog.

Veleprodajno tržište se odnosi na trgovinu električnom energijom između licenciranih kompanija za proizvodnju, opskrbu i trgovinu električnom energijom.

Maloprodajno tržište odnosi se na opskrbu krajnjih kupaca koje vrše licencirane kompanije za opskrbu električnom energijom.

Balansno tržište je dio veleprodajnog tržišta i predstavlja centralno tržište za nabavu i prodaju električne energije kojim rukovodi NOSBiH u svrhu održavanja kontinuiranog balansa opskrbe i potražnje u realnom vremenu. Jedna od strana u transakciji na balansnom tržištu uvijek je NOSBiH.

Ova tržišna pravila prvenstveno uređuju odnose na balansnom tržištu električne energije u BiH.

Članak 8.

Sudionici na veleprodajnom tržištu

Sudionik na veleprodajnom tržištu (u daljnjem tekstu *sudionik na tržištu*) vlasnik je najmanje jedne licence koja se odnosi na proizvodnju, trgovinu i opskrbu električnom energijom u BiH, a koju izdaje nadležna regulatorna komisija u BiH.

Sudionik na tržištu, prema važećim licencama koje posjeduje, može imati jednu ili više uloga:

- Proizvođač proizvodi električnu energiju unutar svojih proizvodnih objekata te ima pravo da proizvedenu električnu energiju prodaje na tržištu u skladu s licencom koju posjeduje.
- Opskrbljivač, u skladu s licencom koju posjeduje, osim na veleprodajnom, ima pravo sudjelovati i na maloprodajnom tržištu te opskrbljuje krajnje potrošače.
- U skladu s licencom koju posjeduje, trgovac ima pravo kupovati i prodavati električnu energiju.

Izuzetno, ulogu opskrbljivača može imati operator mreže u slučaju nabave električne energije za pokrivanje gubitaka unutar mreže kojom upravlja u skladu sa zakonskim ograničenjima, a prema odgovarajućoj odluci nadležne regulatorne komisije.

U skladu s licencom koju posjeduje, na tržištu električne energije može sudjelovati operator za obnovljive izvore energije.

Tipovi licenci i pripadajuće uloge, ograničenja vezana za pojedine licence, kao i regulatorna komisija nadležna za njihovo izdavanje objavljuju se na internet stranici NOSBiH-a.

Sudionik na tržištu obavezan je poštovati odredbe Tržišnih pravila.

Članak 9.

Registracija sudionika na tržištu

Da bi ostvario svoja prava koja mu kao sudioniku na tržištu pripadaju, on je dužan registrirati se kod NOSBiH-a. Procedura registracije podrazumijeva sljedeće aktivnosti:

1. Sudionik na tržištu podnosi Zahtjev za izdavanje EIC X koda koji se, kao jedinstvena identifikacijska oznaka sudionika na tržištu, koristi prilikom prijave dnevnih rasporeda, obavještavanja o ugovorima te na aukciji prekograničnih prijenosnih kapaciteta. Obrazac zahtjeva za izdavanje EIC X koda nalazi se na web stranici NOSBiH-a i podnosi se putem faxes ili e-maila na adresu: trziste@nosbih.ba. Nakon provjere podataka u zahtjevu, NOSBiH, kao lokalni ured za izdavanje EIC kodova (*Local Issuing Office – LIO 36*), o izdanom EIC kodu obavještava podnositelja, u roku od 7 radnih dana nakon prijema njegovog zahtjeva.
2. Sudionik na tržištu dužan je NOSBiH-u dostaviti:
 - a) kopije licenci koje posjeduje
 - b) popis svih točaka primopredaje električne energije na prijenosnoj mreži BiH
 - c) popis distributivnih područja u kojima sudionik na tržištu preuzima električnu energiju ili opskrbljuje kupce električnom energijom
 - d) informaciju o balansnoj grupi kojoj pripada i nadležnoj balansno odgovornoj strani u obliku popunjenog obrasca BG
 - e) informaciju o načinu dostavljanja dnevnih rasporeda (preko BOS-a ili samostalno).

Ukoliko je dostavljena dokumentacija potpuna i ispravna, sudionik na tržištu će biti registriran u roku od 10 dana nakon prijema dokumentacije. Ukoliko dostavljena dokumentacija nije potpuna ili ispravna, NOSBiH će u roku od pet radnih dana o tome obavijestiti sudionika na tržištu, nakon čega se procedura registracije ponavlja.

NOSBiH vodi Registar sudionika na tržištu i objavljuje ga na svojoj web stranici.

Sudionik na tržištu je o svim izmjenama navedenih podataka dužan pravovremeno obavještavati NOSBiH.

Sudionik na tržištu je obavezan registrirati se kod DERK-a, u skladu s Odlukom o registru sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije koju je usvojio DERK, .

Članak 10.

Isključenje sudionika sa tržišta električne energije

Sudionika sa tržišta električne energije NOSBiH može isključiti na određeno vrijeme, sve do eliminiranja razloga isključenja, ukoliko:

- nadležni regulator oduzme ili ne produži licencu sudioniku na tržištu
- sudionik na tržištu krši odredbe Tržišnih pravila
- sudionik na tržištu, registriran kao BOS, ne ispunjava svoje obveze proistekle iz ugovora o balansnoj odgovornosti.

U slučaju isključenja sudionika na tržištu na određeno vrijeme, NOSBiH je o tome obavezan obavijestiti regulatorne komisije u BiH.

Ukoliko je sudionik na tržištu isključivan na određeno vrijeme 3 (tri) puta u roku od tri uzastopne kalendarske godine, NOSBiH može, uz suglasnost DERK-a, donijeti odluku o trajnom isključenju sudionika sa tržišta električne energije u BiH.

NOSBiH je o trajnom isključenju, ili isključenju na određeno vrijeme tog sudionika na tržištu, dužan obavijestiti DERK kao i ostale sudionike na tržištu.

Članak 11.

Balansna grupa i balansno odgovorna strana

Balansna grupa se sastoji od jednog ili više sudionika na tržištu sa svim njihovim točkama primopredaje električne energije na prijenosnoj i distributivnim mrežama u BiH. Sudionici na tržištu mogu se udruživati u balansne grupe u cilju smanjenja troškova debalansa ili iz drugih razloga. Balansna grupa mora imati jednog sudionika na tržištu utvrđenog kao balansno odgovorna strana (u daljnjem tekstu BOS).

Sudionik na tržištu može biti član samo jedne balansne grupe.

Poravnanje debalansa unutar balansne grupe je obveza BOS-a i članova balansne grupe.

Članak 12.

Registracija BOS-a

Sudionik na tržištu koji želi formirati balansnu grupu mora biti registriran kod NOSBiH-a kao BOS. Prilikom registracije, BOS je dužan:

- popuniti prijavu za registraciju BOS-a, čiji obrazac se nalazi na web stranici NOSBiH-a

- potpisati s NOSBiH-om ugovor o balansnoj odgovornosti, u kojem se reguliraju odnosi između NOSBiH-a i BOS-a u vezi s troškovima debalansa balansne grupe koju BOS predstavlja, a čiji obrazac se također nalazi na web stranici NOSBiH-a
- dostaviti NOSBiH-u popis svih sudionika na tržištu koji se nalaze unutar balansne grupe koju BOS predstavlja
- dostaviti NOSBiH-u pojedinačne BG obrasce potpisane sa svakim sudionikom na tržištu koji se nalazi unutar njegove balansne grupe (*Uzorak BG obrasca se nalazi na web stranici NOSBiH-a.*)
- dostaviti NOSBiH-u popis svih točaka primopredaje električne energije na prijenosnoj mreži za balansnu grupu koju predstavlja.

Ukoliko sudionik na tržištu, prilikom registracije, želi samostalno obavljati ulogu BOS-a, istovremeno podnosi zahtjev za registraciju sudionika na tržištu i registraciju BOS-a.

NOSBiH će u roku od 7 radnih dana, nakon što je sudionik na tržištu ispunio gore navedene obveze, registrirati sudionika na tržištu kao BOS-a. Ukoliko navedeni zahtjevi nisu u potpunosti ispunjeni, NOSBiH u roku od tri radna dana o tome mora obavijestiti sudionika na tržištu, nakon čega se procedura registracije ponavlja.

NOSBiH vodi Registar BOS-a i objavljuje ga na svojoj web stranici.

BOS je dužan pravovremeno obavještavati NOSBiH o svim izmjenama navedenih podataka.

Članak 13.

Promjena sastava balansne grupe

Svaku promjenu sastava balansne grupe BOS je dužan prijaviti NOSBiH-u putem popunjenog BG obrasca. Obrazac BG se nalazi na web stranici NOSBiH-a.

U slučaju ulaska ili izlaska sudionika na tržištu iz balansne grupe na zahtjev BOS-a, onaj BOS koji predstavlja balansnu grupu dužan je o tome obavijestiti NOSBiH putem BG obrasca.

U slučaju da sudionik na tržištu želi promijeniti BOS, novi BOS je dužan o tome obavijestiti NOSBiH putem popunjenog BG obrasca. Nakon prijema BG obrasca o promjeni sastava balansne grupe koji šalje novi BOS, u roku od tri radna dana NOSBiH o tome mora obavijestiti staru balansno odgovornu stranu.

Promjena sastava balansne grupe, odnosno promjena BOS-a, primjenjuje se od prvog dana mjeseca M za zahtjeve, odnosno BG obrasce dostavljene NOSBiH-u do 10. dana u mjesecu M-1. Za zahtjeve o promjeni BOS-a koji su NOSBiH-u putem BG obrasca podneseni nakon 10. u mjesecu M-1, početak primjene se prolongira do prvog dana u mjesecu M+1.

Prilikom promjene sastava balansne grupe, BOS je NOSBiH-u dužan dostaviti novi popis sudionika na tržištu koji čine balansnu grupu i novi popis točaka primopredaje električne energije.

VREMENSKE FAZE TRŽIŠTA

Članak 14.

Nominacija i renominacija dnevnih rasporeda

Sudionik na tržištu NOSBiH-u dostavlja dnevni raspored putem platforme ESS (*engl. ENTSO-E Scheduling System*), samostalno ili preko svog BOS-a na način utvrđen u procesu registracije sudionika na tržištu.

Svaki dostavljeni dnevni raspored BOS-a ili sudionika na tržištu treba biti izbalansiran za svu proizvodnju, kupovinu, odnosno prijem električne energije te potrošnju, prodaju, odnosno isporuku električne energije, za svaki period trgovanja. Format dostave utvrđen je u platformi ESS.

Nominacije i renominacije dnevnih rasporeda vrše se u rokovima i na način koji su utvrđeni u Uputstvu za dostavljanje dnevnih rasporeda.

Posljednja verzija dnevnog rasporeda koju je odobrio NOSBiH je obvezujuća i koristi se u fazi obračuna debalansa.

Članak 15.

Operativna faza

U toku realizacije dnevnih rasporeda NOSBiH angažira pomoćne usluge i koristi balansnu energiju za balansiranje i upravljanje zagušenjima unutar LFC područja BiH, kako je utvrđeno u poglavlju VI. - Pomoćne usluge.

Svaka aktivacija balansne energije vezana je za jednog sudionika na tržištu, odnosno za njegov BOS. Svaki takav angažman evidentira se i uzima u obzir pri obračunu debalansa.

Članak 16.

Procedura obavještanja o ugovorima

Za svaki sklopljeni bilateralni ugovor sudionik na tržištu je dužan NOSBiH-u dostaviti informacije, koje se u ovom kontekstu nazivaju obavijestima o ugovorima.

Obavijesti o ugovorima dostavljaju se putem elektronske platforme *Contract Notification*, u koju sudionici na tržištu unose sljedeće podatke:

- identifikacijski broj ugovora
- EIC kodove ugovornih strana
- tip ugovora (unutarnja trgovina, prekogranična trgovina, tranzit)
- mjesto prijema i isporuke
- tip prekograničnog kapaciteta
- trajanje ugovora
- ugovorene količine i odgovarajuće satne programe.

Navedeni zahtjevi odnose se na sve bilateralne ugovore, uključujući ugovore za izvoz i uvoz električne energije.

U obavijesti o ugovorima sudionici na tržištu ne trebaju dostavljati cijene i druge povjerljive informacije financijske prirode.

Podatke dostavljene u okviru procesa obavještanja o ugovorima NOSBiH koristi za izradu izvješća o unutarnjoj i prekograničnoj trgovini.

Obavijesti o ugovorima sudionika na tržištu koje se odnose na istu transakciju moraju se podudarati tj. prodane količine električne energije moraju biti jednake kupljenim količinama. NOSBiH unakrsno provjerava obavijesti o ugovoru koje dostavljaju sudionici na tržištu te nominacije koje dostavlja svaki BOS, a u slučaju njihove neusklađenosti zahtijeva ispravke.

Usuglašeno mjesečno izvješće o internoj i prekograničnoj trgovini NOSBiH dostavlja DERK-u, nadležnim entitetskim regulatornim komisijama i sudionicima na tržištu, najkasnije do 10. dana u mjesecu M za mjesec M-1.

TOČKE PRIMOPREDAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Članak 17.

Točke primopredaje

Točke primopredaje električne energije su točke u kojima se vrši injektiranje, preuzimanje i razmjena električne energije između energetske subjekata na prijenosnoj i distributivnim mrežama u BiH.

U skladu s Mrežnim kodeksom, za svaku točku primopredaje električne energije na prijenosnoj mreži utvrđeno je obračunsko mjerno mjesto (u daljnjem tekstu OMM) i pripadajuća obračunska formula unutar Registra mjerenja.

Tipovi, karakteristike i razmjena podataka za točke primopredaje električne energije i OMM na distributivnoj mreži utvrđeni su dokumentom Procedure za razmjenu podataka između NOSBiH-a i ODS-a.

Članak 18.

Točke primopredaje na prijenosnoj mreži

Točke primopredaje električne energije na prijenosnoj mreži mogu biti:

- na granici prijenosne i distributivne mreže
- na granici prijenosne mreže i proizvodnih objekata
- na granici prijenosne mreže i potrošača - kupaca izravno priključenih na prijenosnu mrežu
- na granici prijenosne mreže BiH i sustava susjednih država.

Članak 19.

Točke primopredaje na distributivnoj mreži

Točke primopredaje električne energije na distributivnoj mreži mogu biti:

- na granici distributivne i prijenosne mreže
- na granici distributivne mreže i proizvodnih objekata
- na granici distributivne mreže i potrošača, odnosno, kupaca
- na granici između susjednih distributivnih mreža unutar BiH
- na granici distributivne mreže unutar BiH i distributivnih sustava susjednih država.

Članak 20.

Dostava podataka za OMM

Dostava podataka o injektiranju, preuzimanju i razmjeni električne energije za OMM u točkama primopredaje na granici prijenosne mreže utvrđena je u Mrežnom kodeksu.

Za dostavu podataka iz točaka primopredaje električne energije na granici distributivne mreže nadležan je operator distributivnog sustava (u daljnjem tekstu ODS). ODS je, za distributivnu mrežu u svojoj nadležnosti, obavezan NOSBiH-u dostavljati sljedeće podatke:

- zbirne (agregirane) podatke, kao OMM, o injektiranju i preuzimanju električne energije s distributivne mreže, za svakog proizvođača koji posjeduje objekte priključene na distributivnu mrežu za koju je taj ODS nadležan
- zbirne (agregirane) podatke, kao OMM, o injektiranju i preuzimanju električne energije s distributivne mreže, za svakog opskrbljivača koji opskrbljuje potrošače priključene na distributivnu mrežu za koju je taj ODS nadležan
- zbirne (agregirane) podatke o injektiranju električne energije u sve susjedne distributivne mreže u BiH i preuzimanju energije iz njih
- zbirne (agregirane) podatke o injektiranju električne energije u mreže susjednih država i preuzimanju energije iz njih
- podatke o ostvarenim distributivnim gubicima distributivnog područja za koje je ODS nadležan.

Podaci o injektiranju, preuzimanju i razmjeni električne energije su izmjerene vrijednosti iz intervalnih brojila ili procijenjene (estimirane) vrijednosti na osnovi zamjenskih krivih opterećenja. Podaci su satne ili 15-minutne rezolucije u skladu s periodom poravnanja iz članka 6. ovih Tržišnih pravila. Podaci se dostavljaju u kWh. Format dokumenata, dinamika slanja i druge pojedinosti vezane za dostavu obračunskih podataka koje ODS dostavlja NOSBiH-u utvrđeni su u dokumentu Procedure za razmjenu podataka između NOSBiH-a i ODS-a.

ODS, uz suglasnost NOSBiH-a, može zbrojiti (agregirati) podatke o injektiranju i preuzimanju električne energije s distributivne mreže, distributivne gubitke, podatke o preuzimanju električne energije po osnovi javne usluge i druge podatke, ako se svi ti podaci odnose na istog sudionika na tržištu.

Članak 21.

Pridruživanje OMM-a sudionicima na tržištu

Sudioniku na tržištu koji ima ulogu proizvođača pridružuje se:

- svako OMM koje je proizvođaču pridruženo unutar Registra mjerenja
- i OMM sa distributivne mreže za svaki ODS na čiju mrežu proizvođač ima priključene proizvodne objekte.

Sudioniku na tržištu koji ima ulogu opskrbljivača pridružuje se:

- svako OMM koje je opskrbljivaču pridruženo na temelju ugovora o opskrbi za kupce izravno priključene na prijenosnu mrežu
- i OMM sa distributivne mreže za svaki ODS na čijoj mreži opskrbljivač vrši opskrbu krajnjih potrošača.

OMM na kojem se bilježe prijenosni gubici dodjeljuje se sudioniku na tržištu koji ima ugovor za pokrivanje prijenosnih gubitaka.

OMM na kojem se bilježe distributivni gubici dodjeljuje se sudioniku na tržištu koji ima ugovor za pokrivanje distributivnih gubitaka konkretne distributivne mreže.

Sudioniku na tržištu na temelju uloge trgovca ne pridružuju se OMM.

Jedan OMM može biti pridružen samo jednom sudioniku na tržištu.

Sudionik na tržištu i njegov BOS imaju pravo uvida kod NOSBiH-a u OMM i točke primopredaje električne energije koje su im pridružene.

BALANSNA ODGOVORNOST

Članak 22.

Balansna odgovornost BOS-a

Balansna odgovornost BOS-a znači njegovu financijsku odgovornost prema NOSBiH-u za debalans balansne grupe koju taj BOS predstavlja.

NOSBiH utvrđuje balansnu odgovornost i vrši alokaciju troškova balansiranja elektroenergetskog sustava BiH na razini BOS-a.

Balansna odgovornost BOS-a prema NOSBiH-u regulira se ugovorom o balansnoj odgovornosti čiji se obrazac nalazi na web stranici NOSBiH-a.

Članak 23.

Ugovor o balansnoj odgovornosti

Ugovorom o balansnoj odgovornosti se, između ostalog, utvrđuju: način plaćanja između NOSBiH-a i BOS-a za debalans balansne grupe, instrument osiguranja plaćanja, uvjeti za aktivaciju, period važenja, kao i uvjeti za promjenu visine instrumenta osiguranja plaćanja.

Instrumenti osiguranja plaćanja BOS-a za debalans balansne grupe su:

1. bankovno jamstvo izdano u korist NOSBiH-a

2. namjenski (zajamčeni) depozit.

Visina bankovnog jamstva i depozita određuje se na razdoblje od jedne kalendarske godine kao veća od sljedeće dvije vrijednosti:

- financijske vrijednosti planirane prosječne trodnevne proizvodnje električne energije BOS-a, koja se računa po prosječnoj cijeni debalansa za manjak električne energije u godini koja prethodi godini za koju se izdaje bankovno jamstvo
- financijske vrijednosti planirane prosječne trodnevne potrošnje električne energije BOS-a, koja se računa po prosječnoj cijeni debalansa za manjak električne energije u godini koja prethodi godini za koju se izdaje bankovno jamstvo.

Pri tome iznos bankovnog jamstva, odnosno depozita ne može biti veći od 2.000.000 KM.

U slučaju da unutar balansne grupe nije planirana proizvodnja ni opskrba krajnjih potrošača električnom energijom, BOS nije dužan dostaviti instrument osiguranja plaćanja.

BOS se može opredijeliti za jedan od navedenih instrumenata osiguranja plaćanja.

BOS ima pravo da jednom u toku kalendarske godine promijeni vrstu instrumenta osiguranja plaćanja, s tim da prethodni instrument osiguranja plaćanja mora važiti sve dok novoizabrani ne bude aktivan.

Prije potpisivanja Ugovora o balansnoj odgovornosti BOS je dužan NOSBiH-u dostaviti planirane vrijednosti proizvodnje i potrošnje električne energije unutar balansne grupe koju taj BOS predstavlja. Ove vrijednosti će se, kao maksimalno moguća vrijednost debalansa BOS-a, koristiti prilikom izračunavanja visine instrumenta osiguranja plaćanja prema stavku 2. ovog članka.

BOS je dužan obavijestiti NOSBiH o svakoj značajnijoj promjeni proizvodnje i potrošnje unutar balansne grupe kako bi se, eventualno, utvrdile nove visine instrumenta osiguranja plaćanja. Značajnijom promjenom proizvodnje i potrošnje unutar balansne grupe će se smatrati promjena veća od 10%. U slučaju značajnog povećanja proizvodnje ili potrošnje BOS je dužan dostaviti nove instrumente osiguranja plaćanja koje će pokrivati navedeno povećanje. Također, u slučaju značajnijeg smanjenja proizvodnje ili potrošnje balansne grupe, BOS ima pravo na smanjenje iznosa instrumenta osiguranja plaćanja.

Ukoliko NOSBiH procijeni da je došlo do značajne promjene energetske veličine proizvodnje i potrošnje BOS-a, NOSBiH može pokrenuti postupak izračuna i zahtijevati dostavljanje novih instrumenata osiguranja plaćanja. Osnova za proračun su historijski podaci za energetske veličine u prethodna 3 mjeseca ili planirane energetske veličine koje dostavi BOS.

Obveza BOS-a je osigurati traženi iznos instrumenta osiguranja plaćanja za cijeli period važenja ugovora o balansnoj odgovornosti, s tim da se instrument osiguranja plaćanja osigurava u intervalima od jedne godine. Instrument osiguranej plaćanja se dostavlja nakon potpisivanja ugovora o balansnoj odgovornosti, s tim što taj ugovor postaje važeći tek nakon dostavljanja bankovnog jamstva ili uplate depozita.

Instrument osiguranja plaćanja NOSBiH će aktivirati u slučaju neispunjenja obveza BOS-a koje se odnose na plaćanja predviđena ugovorom o balansnoj odgovornosti. Nakon aktiviranja, BOS je novo bankovno jamstvo ili depozit dužan dostaviti odnosno uplatiti u predviđenom roku, prema odredbama Ugovora o balansnoj odgovornosti. Oblik bankovnog jamstva i uputa za uplatu depozita, kao i ostali uvjeti će biti utvrđeni ugovorom o balansnoj odgovornosti.

BOS unutar čije balansne grupe nije planirana proizvodnja ni opskrba električnom energijom nije obvezan dostaviti instrument osiguranja, ali je dužan potpisati Ugovor o balansnoj odgovornosti.

Članak 24.

Raskid ugovora o balansnoj odgovornosti

Ugovor o balansnoj odgovornosti može se raskinuti u slučaju zahtjeva jedne od ugovornih strana, NOSBiH-a ili BOS-a.

U slučaju zahtjeva BOS-a za raskid ugovora o balansnoj odgovornosti, BOS je dužan NOSBiH-u podnijeti pismeni zahtjev za raskid ugovora o balansnoj odgovornosti, kao i BG obrazac za isključenje iz balansne grupe, za svakog sudionika na tržištu za kojeg je balansno odgovoran.

Raskidni rok iz prethodnog stavka počinje od prvog kalendarskog dana sljedećeg mjeseca, u odnosu na datum prijema zahtjeva o raskidu ugovora o balansnoj odgovornosti. Ugovorni odnos prestaje nakon isteka raskidnog roka koji traje dva kalendarska mjeseca.

Tijekom trajanja raskidnog roka BOS ima sva prava i obveze navedene u ugovoru o balansnoj odgovornosti. NOSBiH i BOS su dužni da tijekom trajanja raskidnog roka reguliraju prava i obveze po osnovi raskida ugovora o balansnoj odgovornosti.

Ugovor o balansnoj odgovornosti sa BOS-om NOSBiH može jednostrano raskinuti u sljedećim slučajevima:

- a) kada BOS ne dostavi odgovarajući instrument osiguranja plaćanja u pogledu roka važenja i iznosa određenih ugovorom o balansnoj odgovornosti
- b) kada je pokrenut postupak stečaja ili likvidacije BOS-a
- c) kada BOS ne izvršava obveze iz ugovora o balansnoj odgovornosti.

Nakon što BOS-u uputi upozorenje o neizvršavanju obveza, NOSBiH mora ostaviti dodatni rok, ne duži od 5 radnih dana, da BOS otkloni ili ispravi propuste nastale neispunjavanjem obveza iz ugovora o balansnoj odgovornosti. Ukoliko BOS u dodatnom roku ne izvrši sve svoje obveze, ugovor se smatra raskinutim od prvog kalendarskog dana sljedećeg mjeseca, nakon dana isteka dodatnog roka za izvršenje obveza. BOS u ovom slučaju ima sva prava i obveze iz ugovora do datuma kada se ugovor smatra raskinutim.

U slučaju raskida ugovora o balansnoj odgovornosti NOSBiH o tome mora obavijestiti:

- a) BOS na koji se odnosi raskid ugovora
- b) sudionike na tržištu u sastavu balansne grupe za koju je BOS balansno odgovoran
- c) sve ostale registrirane BOS-ove.

Članak 25.

Balansna odgovornost sudionika na tržištu

Sudionik na tržištu je za svoj debalans odgovoran svom BOS-u. Sudionik na tržištu i BOS dužni su definirati međusobne odnose u vezi s raspodjelom troškova debalansa unutar balansne grupe.

U slučaju da raspolaže planskim podacima i podacima o ostvarenju sudionika na tržištu, NOSBiH mora računati debalans sudionika na tržištu i dostavljati ga sudioniku na tržištu i njegovom BOS-u kao mogući osnov za raspodjelu troškova debalansa unutar balansne grupe.

Članak 26.

Balansna odgovornost krajnjeg potrošača

Balansna odgovornost krajnjeg potrošača odnosi se na odgovornost potrošača prema svom opskrbljivaču i treba biti utvrđena u ugovoru o opskrbi ili drugom dokumentu.

POMOĆNE USLUGE

Članak 27.

Opće napomene

Pomoćne usluge su usluge koje NOSBiH nabavlja od pružalaca pomoćnih usluga (u daljnjem tekstu PPU) u svrhu očuvanja sigurnog i pouzdanog rada elektroenergetskog sustava BiH te kontinuirane i kvalitetne opskrbe potrošača električnom energijom.

Komercijalni odnosi između NOSBiH-a i PPU reguliraju se ovim Tržišnim pravilima, dok su vrste i tehničke karakteristike pomoćnih usluga, tehnički zahtjevi koje moraju ispunjavati resursi koji pružaju pomoćne usluge i potrebnu razinu usluga za elektroenergetski sustav BiH utvrđeni u Mrežnom kodeksu i Procedurama za pomoćne usluge.

Članak 28.

Vrste pomoćnih usluga

Predmet Tržišnih pravila su sljedeće pomoćne, odnosno, sustavne usluge:

- regulacija frekvencije i aktivne snage
- regulacija napona i reaktivne snage
- mogućnost pokretanja elektrana bez vanjskog napajanja
- pokrivanje gubitaka električne energije na prijenosnom sustavu
- eliminiranje odstupanja.

Pomoćne usluge koje se odnose na regulaciju frekvencije i aktivne snage jednim imenom se nazivaju balansne usluge i obuhvaćaju:

- održavanje frekvencije (*Frequency Containment Reserve – FCR*) – primarna regulacija
- obnova frekvencije (*Frequency Restoration Reserve - FRR*), koja može biti:
 - automatska (aFRR) - sekundarna regulacije
 - ručna (mFRR) – tercijarna regulacija
- zamjenska rezerva (*Replacement Reserve - RR*).

Pružaoци usluga koje se odnose na balansne usluge jednim imenom se nazivaju pružaoци balansnih usluga (PBU).

Članak 29.

Proces održavanja frekvencije - primarna regulacija

PBU je, kroz proces pretkvalifikacije, dužan dokazati usklađenost s tehničkim zahtjevima za rezervu za održavanje frekvencije (FCR) za sve proizvodne jedinice za koje je nadležan i koje su prema Mrežnom kodeksu obvezne pružati uslugu održavanja frekvencije. Proces pretkvalifikacije za FCR opisan je u Procedurama za pomoćne usluge.

Osim proizvodnih jedinica priključenih na prijenosnu mrežu pravo pružanja FCR-a imaju i drugi objekti, ukoliko se za te objekte u procesu pretkvalifikacije pokaže da su usklađeni s tehničkim zahtjevima za pružanje FCR-a.

Potrebni kapacitet FCR-a NOSBiH osigurava u tržišnoj proceduri nabave. Proces nabave FCR-a opisan je u Procedurama za pomoćne usluge. Trošak kapaciteta FCR-a financijski se može nadoknađivati u skladu s Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa el. Energije, NOS-a i pomoćne usluge koju donosi DERK.

U slučaju da potrebni kapacitet nije osiguran u tržišnoj proceduri nabave, NOSBiH će potrebnu razinu FCR-a rasporediti na PBU-e koji imaju objekte registrirane za pružanje FCR-a, vodeći računa o raspoloživosti objekata tijekom cijelog perioda u kojem trebaju pružati FCR. Osnova za raspodjelu je bilancirana proizvodnja objekata. Metodologija raspodjele FCR-a na PBU-e opisana je u Procedurama za pomoćne usluge.

Svaki PBU ima pravo na financijsku naknadu za energiju u slučaju aktivacije FCR-a. Naknada za energiju je proporcionalna aktiviranoj energiji i cijeni energije procesa za održavanje frekvencije na razini sinkronog područja Kontinentalna Europa iz članka 38. ovih Tržišnih pravila. Metodologija određivanja aktivirane energije i cijene aktivirane energije FCR-a opisani su u Procedurama za pomoćne usluge.

Obračun i poravnanje FCR-a opisani su u Procedurama za pomoćne usluge.

Članak 30.

Proces automatske obnove frekvencije - sekundarna regulacija

NOSBiH nabavlja kapacitet za automatsku obnovu frekvencije (*automatic Frequency Restoration Reserve - aFRR*) putem postupka javnih nabava. Ponude za kapacitet aFRR-a vrednuju se prema ponuđenoj cijeni rezervacije kapaciteta. Ponude se biraju s ciljem smanjenja troška rezervacije kapaciteta do razine traženog kapaciteta aFRR-a, pri čemu se kapacitet u ponudi PBU-a može dijeliti.

Odabrane ponude plaćaju se po ponuđenoj cijeni za kapacitet aFRR (*Pay-As-Bid*). Cijena kapaciteta aFRR-a je ograničena graničnom cijenom $P_{MaxSecCap}$ koju donosi DERK i koja se određuje za godišnji ($P_{MaxSecCapYear}$) i mjesečni ($P_{MaxSecCapMont}$) postupak javne nabave.

Pravo sudjelovanja u tržišnoj proceduri imaju PBU-i čiji objekti zadovoljavaju tehničke preduvjete za pružanje aFRR-a i koji su kao takvi, kroz proces pretkvalifikacije, zavedeni u Registar resursa za aFRR. Pretkvalifikacija, s ciljem provjere zadovoljenja tehničkih preduvjeta za aFRR, kao i registracija objekata za pružanje aFRR, utvrđeni su u Procedurama za pomoćne usluge.

Potrebni kapacitet aFRR određuje se na mjesečnoj razini prema postupku opisanom u Procedurama za pomoćne usluge, posebno za vršna (od 06 do 24 sati), posebno za nevršna (od 00 do 06 sati) razdoblja opterećenja unutar dana.

Postupak javne nabave rezervnih kapaciteta aFRR-a provodi se na godišnjoj razini, krajem tekuće godine za 12 mjeseci sljedeće godine. Ako za neki mjesec nije ugovoren potrebiti kapacitet aFRR-a kroz godišnji postupak javne nabave, za nedostajući kapacitet se organizira posebna mjesečna javna nabava.

U slučaju da kroz postupak javne nabave nije osiguran potreban kapacitet aFRR-a za neki mjesec, nedostajući kapacitet se raspoređuje na PBU čiji objekti imaju mogućnost pružanja pomoćne usluge sekundarne regulacije. Cijena ovog kapaciteta jednaka je prosječnoj ponderiranoj cijeni prihvaćenih ponuda za kapacitet aFRR-a za određeni mjesec, odnosno po graničnoj cijeni ukoliko u konkretnom mjesecu nema prihvaćenih ponuda.

Procedure za nabavu i način raspodjele nedostajućeg kapaciteta na PBU detaljno su opisani u Procedurama za pomoćne usluge.

Nakon provedene tržišne procedure NOSBiH i PBU trebaju sklopiti Ugovor o pružanju aFRR-a u kojem će, između ostalog, biti utvrđeni način i rokovi plaćanja, način ocjene kvalitete pružene usluge, naknada u slučaju neispunjenja i druge pojedinosti. Obrazac Ugovora je dostupan na web stranici NOSBiH-a.

Pomoćna usluga aFRR angažira se automatski, putem signala koji se sa sustava SCADA u NOSBiH šalje na skupne ili pojedinačne regulatore PBU, kako je opisano u Procedurama za pomoćne usluge. PBU može objediniti više jedinica u jednu virtualnu jedinicu za pružanje aFRR. Pri tome je PBU odgovoran za distribuciju upravljačkog signala koji dobije od NOSBiH na pojedine jedinice.

Aktivirana energija aFRR-a financijski se nadoknađuje prema ponuđenim cijenama energije. Cijenu energije za dva smjera regulacije svaki PBU dostavlja NOSBiH-u, što je dio aktivnosti na balansnom tržištu za sljedeći dan, a izmjene ponuda u sklopu unutardnevnih aktivnosti. Razlika cijena aktivirane sekundarne energije u dva smjera regulacije ograničava se veličinom S koju određuje DERK.

Pojedinosti vezane za dostavljanje ponuda za energiju aFRR-a navedene su u dokumentu Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije koji je objavljen na web stranici NOSBiH-a.

PBU koji iz tehničkih i drugih razloga nije u mogućnosti osigurati ugovoreni kapacitet aFRR-a dužan je o tome obavijestiti NOSBiH. U slučaju da PBU nije osigurao ili nije kvalitetno pružio balansnu uslugu dužan je platiti naknadu NOSBiH-u. Način utvrđivanja visine naknade i način određivanja kvalitete pružene usluge aFRR-a detaljno su opisani u Procedurama za pomoćne usluge.

Članak 31.

Proces ručne obnove frekvencije - tercijarna regulacija

NOSBiH provodi postupak javne nabave pozitivne rezerve (regulacija nagore) za ručnu obnovu frekvencije (manual Frequency Restoration Reserve - mFRR) i negativne rezerve (regulacija nadolje) za ručnu obnovu frekvencije. Ponude za mFRR vrednuju se prema ponuđenoj cijeni rezervacije kapaciteta. Ponude se biraju s ciljem smanjenja troška nabave kapaciteta mFRR-a do razine traženog kapaciteta, pri čemu se kapacitet u ponudi PBU-a može dijeliti. Odabrane ponude plaćaju se po ponuđenoj cijeni za kapacitet mFRR (*Pay-As-Bid*). Gornju graničnu cijenu rezervacije kapaciteta mFRR-a donosi DERK.

Pravo sudjelovanja u tržišnoj proceduri imaju PBU-i čiji objekti zadovoljavaju tehničke preduvjete za pružanje mFRR-a i koji su kao takvi zavedeni u Registar objekata za pružanje

mFRR-a. Procesi vezani za pretkvalifikaciju, tj. provjeru usklađenosti tehničkih zahtjeva, te registraciju objekata za pružanje mFRR-a utvrđeni su u Procedurama za pomoćne usluge.

Potrebni kapacitet mFRR-a određuje se na mjesečnoj razini, posebno za pozitivnu i negativnu rezervu prema pravilima u Mrežnom kodeksu, uzimajući u obzir dogovorene aranžmane o zajedničkoj rezervi u LFC bloku SHB i druge aranžmane na razini ENTSO-E.

Postupak javne nabave kapaciteta mFRR-a provodi se na godišnjoj razini, te na mjesečnoj razini, za nedostajuće kapacitete. Procedure za nabavu kapaciteta mFRR detaljno su opisane u Procedurama za pomoćne usluge.

Nakon postupka javne nabave NOSBiH i PBU će sklopiti Ugovor o pružanju mFRR u kojem će, između ostalog, biti utvrđeni način i rokovi plaćanja, način ocjene kvalitete pružene usluge, naknada u slučaju neispunjenja i druge pojedinosti. Obrazac ugovora je dostupan na web stranici NOSBiH-a.

Produkti mFRR i njihove karakteristike utvrđeni su u Procedurama za pomoćne usluge.

Aktivirana energija mFRR-a financijski se nadoknađuje prema ponuđenim cijenama energije posebno pri regulaciji nagore, posebno pri regulaciji nadolje. Cijene energije za pozitivnu i negativnu mFRR dostavljaju se na tržištu balansne energije, kao dio aktivnosti dan unaprijed i unutardnevnih aktivnosti. Cijena energije aktivirane pozitivne i negativne mFRR mogu biti ograničene graničnom cijenom koju donosi DERK. Pojedinosti vezane za dostavljanje ponuda za energiju mFRR-a navedene su u dokumentu Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije koji je objavljen na web stranici NOSBiH-a.

Cijena balansne energije unutar ponude PBU-a može biti pozitivna i negativna, pri čemu negativna cijena mijenja smjer plaćanja između NOSBiH i PBU.

Na tržištu balansne energije mFRR ravnopravno sudjeluju ponude za energiju sa ili bez ugovorenog kapaciteta.

Članak 32.

Zamjenska rezerva

NOSBiH će, u skladu s potrebama i stanjem na balansnom tržištu, donijeti odluku o potrebnom uključivanju zamjenske rezerve (*Replacement Reserve – RR*) u balansni mehanizam u BiH.

Pojedinosti vezane za eventualnu nabavu, angažiranje i obračun RR navedene se u Procedurama za pomoćne usluge.

Članak 33.

Transfer kapaciteta

PBU ima pravo i mogućnost prijenosa (transfera) ugovorenih ili dodijeljenih obveza za kapacitet balansnih usluga na drugi PBU, uz međusobni dogovor, i uvjet da NOSBiH to prihvati.

U slučaju transfera kapaciteta, sve obveze za preneseni kapacitet u smislu naknade za kapacitet, penala za neisporučeni kapacitet i kvalitete pružene usluge, preuzima PBU koji je preuzeo kapacitet. Cijena kapaciteta prema kojoj NOSBiH računa sve obveze jednaka je inicijalnoj cijeni, prije transfera.

Način implementacije transfera balansnih kapaciteta i obveze uključenih strana opisani su u Procedurama za pomoćne usluge.

Članak 34.

Dnevno tržište balansne energije

NOSBiH organizira i koristi dnevno tržište balansne energije za prikupljanje ponuda za balansnu energiju za balansiranje LFC područja BiH.

Na dnevnom tržištu balansne energije dostavljaju se ponude za energiju pozitivne i negativne FRR i RR. Produkti na balansnom tržištu i njihove karakteristike utvrđeni su u Procedurama za pomoćne usluge i Pravilniku o radu dnevnog tržišta balansne energije.

PBU koji ima ugovoren pozitivni ili negativni balansni kapacitet dužan je dostaviti jednu ili više ponuda za balansnu energiju koje pokrivaju najmanje ugovoreni balansni kapacitet. PBU može dostavljati ponude na dnevnom tržištu balansne energije i mimo ugovorenih kapaciteta. Ponude se dostavljaju posebno za pozitivnu i za negativnu balansnu energiju.

Za dostavljanje ponuda za energiju aFRR mogu se uvesti dodatna ograničenja u smislu simetričnog opsega regulacije, broja ponuda jednog PBU-a i razlike u cijenama energije za pozitivni i negativni aFRR, što će biti utvrđeno u Pravilniku o radu dnevnog tržišta balansne energije. Automatska ili ručna aktivacija ponuda vrši se prema listi ekonomskog prvenstva (*Merit-Order List - MOL*), pri čemu se aktiviraju najpovoljnije ponude. Povoljnija ponuda u slučaju pozitivne balansne energije je ponuda s nižom, dok je povoljnija ponuda u slučaju negativne balansne energije ponuda s višom cijenom.

Do ispunjenja tehničkih preduvjeta za aktivaciju i obračun aFRR prema listi MOL, aktivacija aFRR se može vršiti proporcionalno opsegu aFRR pojedinih PBU-a.

Uz odgovarajuće obrazloženje NOSBiH može odstupiti od aktivacije prema listi MOL, u situacijama kada je ugrožena sigurnost elektroenergetskog sustava.

Aktivirane ponude balansne energije plaćaju se po ponuđenim cijenama.

Pojednosti vezane za dostavljanje ponuda, aktivaciju i obračun na dnevnom tržištu balansne energije navedene su u dokumentu Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije.

Članak 35.

Q-V podrška

Proizvodni objekti su dužni pružati pomoćnu uslugu podrške Q-V i održavati napon na priključcima generatora u utvrđenim granicama u skladu s pogonskom kartom.

Naknada za pomoćnu uslugu podrške Q-V obračunavat će se pružiocima usluge u skladu s Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa el. energije, NOS-a i pomoćne usluge koju donosi DERK.

Članak 36.

Pokretanje elektrane bez vanjskog napona

Proizvodni objekti koji imaju mogućnost pokretanja bez vanjskog napona dužni su, na zahtjev NOSBiH-a, pružiti ovu pomoćnu uslugu bez naknade.

Članak 37.

Pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu

NOSBiH osigurava energiju za pokrivanje gubitaka na prijenosnom sustavu nabavom električne energije na tržištu putem javnih ponuda. Energija za pokrivanje gubitaka nabavlja se na mjesečnoj razini kroz godišnje, polugodišnje, kvartalne ili mjesečne postupke nabave, ovisno o procjeni situacije na tržištu električne energije.

S pružaocima ove usluge NOSBiH mora sklopiti ugovor u kojem će se definirati međusobna prava i obveze.

Članak 38.

Obračun i poravnanje odstupanja – LFC područja BiH

Obračun i poravnanje odstupanja LFC područja BiH provodi NOSBiH sa drugim operatorima prijenosnog sustava Regionalne grupe kontinentalna Europa (*Regional Group Continental Europe – RGCE*) u skladu s aneksom 3 Okvirnog sporazuma za sinkrono područje regionalne grupe Kontinentalna Europa RGCE (*Synchronous Area Framework Agreement – SAFA*), koji se odnosi na obračun i poravnanje.

Članak 39.

Prekogranična saradnja

U cilju poboljšanja kvalitete, učinkovitosti i ekonomičnosti balansnog mehanizma u BiH NOSBiH može pristupiti regionalnim i drugim inicijativama i sklapati sporazume o razmjeni balansnih usluga, tj. o dijeljenju i razmjeni balansnih kapaciteta i balansne energije, uključujući i aranžmane koji se odnose na netiranje odstupanja.

Za svaki pojedinačni sporazum NOSBiH je dužan osigurati suglasnost DERK-a.

Članak 40.

Obračun pomoćnih usluga i izvještavanje

NOSBiH izrađuje dnevni izvještaj o balansnim uslugama za svaki PBU pojedinačno, po mogućnosti svakog radnog dana za prethodni radni i sve prethodne neradne dane, odnosno u danu D+1 za dan D. U dnevnom izvještaju navode se sve energetske i financijske pozicije za pružene pomoćne usluge i balansnu energiju koju angažira PBU.

NOSBiH izrađuje mjesečno izvješće o pomoćnim uslugama za svaki PBU pojedinačno, do 10. dana u mjesecu M+1 za mjesec M. U mjesečnom su izvješću navedene sve energetske i financijske veličine za pružene pomoćne usluge i balansnu energiju koju angažira PBU tijekom mjeseca M.

NOSBiH izrađuje zbirno dnevno i mjesečno izvješće o balansnim uslugama u BiH i objavljuje ih na svojoj web stranici. U izvješćima se navode relevantne informacije o balansnim uslugama i trošku tih usluga te cijenama debalansa. U tim izvješćima se ne smiju objavljivati povjerljive komercijalne informacije koje se tiču PBU-a.

Pojedinosti vezane za oblik izvještaja, informacije unutar izvješća i način dostavljanja dnevnih i mjesečnih izvješća o pruženim pomoćnim uslugama, kao i postupak u slučaju prigovora PPU nalaze se u Procedurama o pomoćnim uslugama.

OBRAČUN DEBALANSA

Članak 41.

Debalans BOS-a

Debalans BOS-a računa se za svaki period poravnanja kao razlika između ostvarenog i planiranog bilansa BOS-a:

$$\Delta BOS = B_{OSTV} - B_{PLAN}$$

Ako je debalans BOS-a pozitivan, BOS je ostvario bilančni višak (suficit) električne energije. Ako je debalans BOS negativan, BOS je ostvario bilančni manjak (deficit) električne energije.

Ostvarena bilanca BOS-a je razlika između ukupno ostvarenog injehtiranja i preuzimanja električne energije balansne grupe koju BOS predstavlja, unutar LFC područja BiH.

$$B_{OSTV} = \sum P_{ostv} - \sum C_{ostv}$$

gdje su:

P_{ostv}	ostvareno injehtiranje BOS-a
C_{ostv}	ostvareno preuzimanje BOS-a

Planirana bilanca BOS-a je razlika između prodane i kupljene električne energije unutar jednog perioda poravnanja, uzimajući u obzir balansnu energiju na razini BOS-a:

$$B_{PLAN} = \left[\sum P_{reg}^{NAGORE} + EXP_{PLAN} \right] - \left[\sum P_{reg}^{NADOLE} + IMP_{PLAN} \right]$$

pri čemu su:

IMP_{PLAN}	ukupna kupovina/nabava BOS-a
EXP_{PLAN}	ukupna prodaja/isporuka BOS-a
P_{reg}^{NAGORE}	isporučena balansna energija
P_{reg}^{NADOLE}	preuzeta balansna energija

Članak 42.

Dostavljanje podataka iz distributivne mreže

Pri obračunu debalansa BOS-a, NOSBiH je obvezan koristiti se i podacima koji se odnose na injehtiranje i preuzimanje električne energije na distributivnoj mreži. Način dostavljanja podataka i odgovarajuće procedure utvrđeni su u dokumentu Procedure za razmjenu podataka između NOSBiH-a i ODS-a.

Članak 43.*Debalans sudionika na tržištu*

U slučaju da raspolaže potrebnim podacima, NOSBiH je za svakog sudionika na tržištu obvezan izračunavati njegov debalans po metodologiji opisanoj u člancima 41 i 42 za izračun debalansa BOS-a. Debalans sudionika na tržištu može biti osnova za financijsko poravnanje debalansa BOS-a između članova balansne grupe.

Članak 44.*Cijena pozitivnog i negativnog debalansa*

Za svaki period poravnanja određuju se cijena pozitivnog i cijena negativnog debalansa.

Cijena pozitivnog debalansa određuje se kao:

$$C_+ = \begin{cases} k_+ * \min(C_{BalEn}^{NADOLE}), & \min(C_{BalEn}^{NADOLE}) \geq 0 \\ 1/k_+ * \min(C_{BalEn}^{NADOLE}), & \min(C_{BalEn}^{NADOLE}) < 0 \end{cases}$$

pri čemu su:

C_{BalEn}^{NADOLE} najniža cijena aktivirane balansne energije FRR i RR nadolje u razdoblju poravnanja,

k_+ koeficijent koji određuje DERK svojom odlukom o pomoćnim uslugama

Cijena negativnog debalansa određuje se kao:

$$C_- = k_- * \max(C_{BalEn}^{NAGORE})$$

pri čemu su:

C_{BalEn}^{NAGORE} najviše cijena aktivirane balansne energije nagore u razdoblju poravnanja

k_- koeficijent koji određuje DERK unutar Odluke o pomoćnim uslugama

Pri određivanju cijena pozitivnog i negativnog debalansa koriste se cijene angažirane lokalne i prekogranične balansne energije FRR i RR, koje su aktivirane isključivo za potrebe balansiranja LFC područja BiH.

U slučaju da u nekom razdoblju poravnanja nije bilo aktivirane pozitivne balansne energije za balansiranje LFC područja BiH, kao cijena negativnog debalansa će se koristiti najniža cijena od nominiranih ponuda za pozitivnu balansnu energiju aFRR.

U slučaju da u nekom razdoblju poravnanja nije bilo aktivirane negativne balansne energije za balansiranje LFC područja BiH, kao cijena pozitivnog debalansa će se koristiti najviša cijena od nominiranih ponuda za negativnu balansnu energiju aFRR.

U slučaju da na tržištu balansne energije nije bilo ponuda pozitivne ili negativne balansne energije aFRR, kao cijena pozitivnog debalansa će se koristiti cijena čija je vrijednost nula,

dok će se kao cijena negativnog debalansa koristiti referentna cijena koja je jednaka cijeni ostvarenoj za pokrivanje prijenosnih gubitaka za vrijeme konkretnog perioda poravnanja.

U slučaju da se aktivacijski signal aFRR raspoređuje proporcionalno na PBU-e, prilikom određivanja cijene debalansa će se uzimati cijene aFRR od PBU-a u oba smjera regulacije, bez obzira da li su ponude bile aktivirane. U slučaju da u nekom razdoblju poravnanja nema realiziranih ponuda za aFRR (realizirani kapacitet je jednak nuli) i nije aktiviran mFRR, cijena negativnog debalansa jednaka je referentnoj cijeni, dok je cijena pozitivnog debalansa jednaka nuli. Kao referentna cijena se određuje cijena ostvarena za pokrivanje gubitaka u prijenosnoj mreži za vrijeme konkretnog perioda poravnanja.

Članak 45.

Trošak debalansa BOS-a

Trošak debalansa BOS-a računa se za svaki period poravnanja kao proizvod debalansa BOS-a i odgovarajuće cijene debalansa.

U slučaju da je unutar perioda poravnanja debalans BOS-a bio negativan, odnosno da je BOS unutar perioda poravnanja ostvario manjak energije, primjenjuje se cijena negativnog debalansa C-. Ukoliko je za određeni period poravnanja cijena debalansa bila pozitivna, BOS plaća NOSBiH-u vrijednost troška debalansa,. Ukoliko je za određeni period poravnanja cijena C- negativna, NOSBiH plaća BOS-u trošak debalansa.

U slučaju da je debalans BOS-a bio pozitivan, odnosno da je BOS unutar perioda poravnanja ostvario višak električne energije, primjenjuje se cijena pozitivnog debalansa C+. Ako je za određeni period poravnanja cijena C+ pozitivna, NOSBiH plaća BOS-u trošak debalansa.

Ako je za određeni period poravnanja cijena C+ negativna, BOS plaća NOSBiH-u trošak debalansa.

Mjesečno dugovanje BOS-a po osnovi debalansa predstavlja zbir troškova debalansa za sve periode poravnanja tijekom mjeseca u kojem BOS plaća NOSBiH-u za debalans koji je taj BOS ostvario.

Mjesečno potraživanje BOS-a po osnovi debalansa predstavlja sumu troškova debalansa za sve periode poravnanja u toku mjeseca u kojima NOSBiH plaća BOS-u za debalans koji je taj BOS ostvario.

Članak 46.

Plaćanje debalansa BOS-a

Trošak debalansa BOS-a financijski se poravnava između NOSBiH-a i BOS-a na mjesečnoj razini, prema obračunu koji pravi NOSBiH.

Financijska obveza BOS-a za debalans unutar jednog perioda poravnanja jednaka je proizvodu srednjosatnog debalansa BOS-a, određenog u skladu s člankom 41, i cijene predmetnog debalansa BOS-a (deficit ili suficit) u skladu s člankom 44. Ovisno o smjeru odstupanja BOS-a i postignute pozitivne ili negativne cijene, BOS plaća ili prima naknadu za svoj debalans.

Dnevni obračun debalansa BOS-a sastoji se od veličine debalansa i financijskih obveza BOS-a po osnovi debalansa za sve periode poravnanja tog dana.

Ukoliko raspolaze odgovarajućim mjerenjima, NOSBiH dostavlja BOS-u preliminarni dnevni obračun debalansa, po mogućnosti, u danu D+1 za dan D. U roku od 7 dana svaki BOS može

NOSBiH-u poslati prigovor na dnevni obračun debalansa. Ukoliko NOSBiH utvrdi da je prigovor opravdan, izradit će novo dnevno izvješće za taj BOS.

Preliminarni mjesečni obračun debalansa BOS-a za prethodni kalendarski mjesec NOSBiH šalje 1 (jedan) radni dan nakon prijema svih potrebnih podataka.

U slučaju primjedbi BOS-a na dostavljeno mjesečno izvješće o debalansu i troškovima debalansa, energetske i financijske veličine u izvješću NOSBiH i BOS su dužni usuglasiti u sljedeća 2 (dva) radna dana nakon dostave tog izvješća. Zadnja verzija izvješća koju dostavi NOSBiH je konačna i obvezujuća za BOS. Kompletan obračun debalansa i izdavanje faktura trebaju se završiti do 10. dana u mjesecu M+1.

Plaćanja po osnovi debalansa se vrše na temelju konačnog mjesečnog obračuna debalansa.

NOSBiH izrađuje detaljno izvješće o debalansu i troškovima debalansa i dostavlja ga DERK-u.

Članak 47.

Objavljivanje podataka

Sve informacije i podatke vezane za balansno tržište električne energije, koji ne spadaju u kategoriju povjerljivih, NOSBiH je dužan predočiti sudionicima na tržištu transparentno i nepristrasno, tako što će ih objaviti na svojoj internet stranici.

NOSBiH je dužan da za svaki obračunski interval, najkasnije u roku od 8 radnih dana u odnosu na tržišni dan, na svojoj internet stranici objavi sljedeće podatke:

- ukupnu količinu angažirane balansne energije aFRR
- ukupnu količinu angažirane balansne energije mFRR
- cijenu debalansa.

NOSBiH je dužan da za svaki obračunski interval na svojoj internet stranici objavi preliminarnu cijenu poravnanja za obračun debalansa BOS-a u danu D+1 za dan D (u ponedjeljak za dane vikenda).

OBRAČUN PRILIKOM UPRAVLJANJA OGRANIČENJIMA

Članak 48.

Upravljanje ograničenjima na interkonekcijama

Sudionik na tržištu koji posjeduje licencu za međunarodnu trgovinu i želi uvesti ili izvesti električnu energiju mora osigurati pravo na korištenje prekograničnog prijenosnog kapaciteta. NOSBiH će prihvatiti nominacije dnevnog rasporeda za prekogranične transakcije samo od onih sudionika na tržištu koji imaju pravo na korištenje prekograničnog prijenosnog kapaciteta. Procedura dobivanja prava na korištenje prekograničnog prijenosnog kapaciteta utvrđena je posebnim pravilnikom koji se nalazi na web stranici NOSBiH-a.

Iz razloga sigurnosti sustava, u proceduri upravljanja zagušenjima NOSBiH svakom sudioniku na tržištu može izdati nalog da izmijeni količine bilo kojih izvozno-uvoznih transakcija.

Članak 49.

Upravljanje internim ograničenjima

Prilikom upravljanja internim ograničenjima, kako bi se prebrodila druga poremećena stanja elektroenergetskog sustava, NOSBiH se može koristiti ponudama balansne energije na balansnom tržištu. Pri tome se aktivirana balansna energija PBU-u plaća po ponuđenim cijenama i ne sudjeluje u određivanju cijene debalansa.

Osim toga, u slučaju pojave internih ograničenja i drugih poremećenih stanja unutar elektroenergetskog sustava BiH, NOSBiH može da izvrši redispečiranje proizvodnje proizvodnih jedinica. Proizvodne jedinice koje od NOSBiH-a dobiju instrukciju za promjenu proizvodnje ili preuzimanja zbog internih ograničenja imaju pravo na financijsku naknadu za povećanje, odnosno smanjenje proizvodnje po cijeni debalansa iz članka 44 ovih Tržišnih pravila, i to:

- dodatno injektiranje ili smanjeno preuzimanje električne energije po cijeni negativnog debalansa
- smanjeno injektiranje ili dodatno preuzimanje električne energije po cijeni pozitivnog debalansa.

Energija angažirana po osnovi upravljanja internim ograničenjima izuzima se i ne stvara debalans BOS-a.

Količine redispečirane energije se zbrajaju i financijski poravnavaju na mjesečnoj osnovi za svakog sudionika na tržištu čije su proizvodne jedinice redispečirane u toku kalendarskog mjeseca.

IZMJENE

Članak 50.

Promjene Tržišnih pravila

Ova Tržišna pravila se mijenjaju na isti način na koji su i donijeta.

Članak 51.

ENTSO-E pravila

U skladu s dinamikom usvajanja Kodeksa ENTSO-E i izmjenama pravila na razini ENTSO-E koje imaju utjecaj na već uspostavljene procese, izvršit će se i odgovarajuće dopune ili izmjene ovih Tržišnim pravila.

RJEŠAVANE SPOROVA

Članak 52.

Rješavanje sporova

U slučaju da se pojavi spor između korisnika sustava u vezi s pravilima i procedurama utvrđenim u Tržišnim pravilima, strane moraju pokušati da ga, uz dobru volju, riješe u skladu s pitanjima o kojima se govori u ovim pravilima.

U slučaju da strane dogovorom ne uspiju riješiti nastali spor, on treba biti riješen u skladu sa zakonom, podzakonskim aktima i odgovarajućim pravilima.

ODREDBE ZA NEPREDVIĐENE SITUACIJE

Članak 53.

Odredbe za nepredviđene situacije

U hitnim situacijama koje zahtijevaju brzo djelovanje NOSBiH može odstupiti od Tržišnih pravila, o čemu će pravovremeno obavijestiti DERK.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 54.

Odredbe o stupanju na snagu i primjeni Tržišnih pravila

Ova Tržišna pravila stupaju na snagu osmog dana nako što ih svojom odlukom odobri DERK. U toj odluci DERK je obvezan utvrditi i datum početka primjene ovih Tržišnih pravila.

Nakon stupanja na snagu Tržišnih pravila, svi prateći dokumenti bit će dostupni na internet stranici NOSBiH-a.